

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

Ἀγιονόρος, 1 Μαΐου, 1895

Φίλτατέ μοι,

Εἶδα ἔς τὸ ρούσσικο μοναστήρι ζωντανή τὴν ὄνειροφάνταχτη λειτουργιὰ τῆς Ἀγιά-Σοφιάς. Τί θεῖο κατοικητήριο ἡ ἐκκλησιὰ ἐκεينوῦ τοῦ μοναστηριοῦ! Ὁ τέμπλος τῆς ὅλος ἕνα θεόρατο κομμάτι χρυσαφιοῦ ἀπ' ἄκρη ἔς ἄκρη, καὶ ἀπὸ ἄνω ὡς κάτω. Οἱ τοῖχοι τῆς σωστὸ μουσεῖο ἀπὸ τῆς λαμπρότερες ἀγιογραφίας. Ἐστὴ πρώτη Ἀνάστασι τῆς Λαμπρῆς διακόσια χρυσοστόλιστα καὶ πολύχρωμα καντήλια καὶ ἄλλες τόσες λαμπάδες στημένες ἢ κρεμασμένες. Καὶ τῆ στιγμῇ π' ἀκούστηκε τὸ χαρμόσυνο «Δεῦτε λάβετε φῶς...» τέσσαρες χιλιάδες κεριὰ ἄστραψαν μονομιᾶς, λές καὶ πλημμύρισε ἀπὸ ὠκεανὸ φωτοχυσίας τὸ ἅγιο ἐκεῖνο σκίνημα. Καὶ μέσα εἰς αὐτὸ τὸ θαυμάσιο ὄραμα, φαντάσου νὰ λειτουργοῦν ἐβδομηῆντα ἕξ χρυσοφορεμένοι παπάδες κι' ἀρχιμανδρίτες μὲ εἰκοσιτέσσερες διάκους, ποῦ λαμποκοποῦσαν κι' αὐτοὶ ἔς τὸ χρυσάφι. Δώδεκα παραδιάκοι κι' ἄλλοι δώδεκα καντηλανάφτες ὑπηρετοῦσαν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ σαρανταοχτὼ ψαλτάδες μὲ ἕνα θεσπέσιο ἀγγελικὸ μέλος τετραφωνίας ἐσθήκωναν τὴν ψυχὴ ἔς τὰ οὐράνια....

Πέρασα ὅλα τὰ μοναστήρια. Δέκα ἑπτὰ ἑλληνικά, ἕνα ρούσσιο, ἕνα βουλγάρικο, ἕνα σέρβικο κι' ἕνα βλάχικο. Σωστὸ μωσαϊκὸ ὅλων τῶν φυλῶν τῆς χερσόνησος τοῦ Αἴμου, χώρια τῆς ἀρβανίτικης φυλῆς, ποῦ εἶνε συχωνεμένη μὲ τὴν ἑλληνική. Γύρισα ὅλες τὲς σκῆτες, ποῦ οἱ πλειότερες εἶναι τόσο μεγάλες ὅσο καὶ τὰ μεγάλα μοναστήρια, καὶ περιπάτησα ὅλα τὰ κελλιά, ὅλα τ' ἀσκηταριά κι' ὅλες τῆς ἐρημιές. Στὰ δάχτυλα μετριοῦνται οἱ

καλογερισκῆς σπουδαιότητες, 'ποῦ ἀπάντησα : Τρεῖς 'Ρούσσοι, ὁ Παπᾶ Παῦλος, ὁ Παπᾶ 'Ηλιόδωρος κι' ὁ πανάρετος Παπᾶ Δωρόθεος, ὅλοι τοῦ ρούσσικου μοναστηριοῦ τοῦ 'Αγι— Παντελεήμονα, καὶ πέντε 'Ἕλληνες : ὁ Παπᾶ 'Ιάκωβος τοῦ Διονυσάτικου, ὁ 'Αλέξανδρος τῆς Λαύρας, ὁ Χαρίτωνας τοῦ Κουτλουμουσιοῦ, ὁ Συμεὼν τοῦ Γρηγοριάτικου, καὶ ὁ Γεράσιμος Σμυρνάκης τοῦ 'Εσφιγμενίτικου. Ὑπάρχουν ἀρκετοὶ ἐνάρετοι, ἕνα σωρὸ φιλόσοφοι, πάρα πολλοὶ 'ποῦ δὲ διαφέρουν ἀπὸ τὰ ζῶα, παρὰ κατὰ τὴ φωνή, ὄχι ὀλίγοι ῥασοφορεμένοι κερδοσκόποι, 'ποῦ γεμίζουν ἀδιάκοπα τὴ σακκούλα τους.

'Επισκέφτηκα τὸν Πατριάρχη 'Ιωακείμ τὸν Γ', τὸν μέγα ἐξοριστὸν τῆς σημερινῆς ἐποχῆς, στὴν ἐρημικώτατη κατοικία του, τὸ Μυλοπόταμο. 'ποῦ εἶναι χτισμένη στὸ ἀνατολικὸ πλευρὸ τοῦ 'Αθωνα, ψηλὰ 'ς ἕνα κατάξερο βράχο, ποῦ τὸν δέρνει αἰῶνια ἢ ἄγρια μανία τῆς ἄπονης θάλασσας. Παράξενη συγγένεια τύχης, βράχου καὶ ἐξοριστοῦ ! Τὸν ἕνα τὸν κατατρώγει νυχτόμερα κι' ἀκατάπαυτα τὸ ἄγριο κῦμα, καὶ τὸν ἄλλο ὁ ἄσπλαγχνος δεσποτισμὸς (1). 'Ιωακείμ ὁ Γ' εἶναι ὁ Προμηθεὺς τοῦ ΙΘ' αἰῶνα.

"Ὅλο τ' 'Αγιονόρος μυρίζει βυζαντινισμό. "Ὅλες σκεδὸν οἱ οἰκοδομὲς εἶναι βυζαντινές. "Ὅπου κι' ἂν πᾶς, ὅπου κι' ἂν γυρίσης, ἕνας καλόγερος θὰ σοῦ πῆ :

— «Αὐτὴ ἡ ἐκκλησιά εἶναι τοῦ τάδε Παλαιολόγου, τοῦ τάδε Κατακουζηνοῦ, τοῦ τάδε αὐτοκράτορα. Αὐτὸς ὁ πύργος εἶναι τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ, τοῦ 'Γσιμιχτσῆ» κτλ. Κι' εἶναι τόσο γερὰ τὰ χτίρια, ποῦ νομίζει κανεὶς ὅτι ζοῦν ἀκόμη αὐτοὶ οἱ χιτιόροι, ἢ ἐδῶ καὶ λίγα χρόνια ξέλειψαν.

Κατέβηκα στὸ φοβερὸ ἀκρωτήριο τοῦ "Αθωνα κι' ἔπια μιὰ χούφτα θάλασσα, ἀπὸ τὴν ἴδια ἐκεῖνη θάλασσα, ποῦ ἔπαι τόσους περσικοὺς στόλους. Ὁ ἀποσκελεθρωμένος ἐκεῖνος βράχος τοῦ ἀκρωτηριοῦ, καὶ τὸ αἰῶνια ἀνήσυχο ἐκεῖνο κομμάτι τῆς θάλασσας στάθηκε ἡ πρώτη Σαλαμίνα τοῦ 'Ελληνισμοῦ, καὶ ὁ πρῶτος σωτῆρας τοῦ Πολιτισμοῦ. Γιατί νὰ μὴ στήση ἐκεῖ πέρα ὁ πολιτισμένος Κόσμος τοῦ ΙΘ' αἰῶνα τὸ ἄγαλμα τῆς Νίκης ;

'Ανέβηκα στὴ πλειὸ ψηλὴ κορυφὴ τοῦ "Αθωνα. Ψηλὰ στὴ μύτη. Ὁ κοπιαστικώτερος δρόμος ποῦ ἔχω κάνει στὴ ζωὴ μου. 'Ανήφορος μαχαίρι. Στὴν κορυφὴ, στὸ κατάκορφο ἔχτισε 'Ιωακείμ ὁ Γ', μιὰ κομψὴ ἐκκλησιούλα τῆς «'Ανάληψις». Τὰ ἐγκαίνια, ἤγουν ἡ

(1) Δεσποτισμὸ ἐννοῶ τὴν ἔχτρα, ποῦ τῶχουν οἱ δεσποτάδες, καὶ τὸν καταψηφίζουν σπὲς ἐκλογές.

πρώτη λειτουργία θά γείνη ὕστερα ἔποδ-τρεις ἑβδομάδες, τὴν Πέφτη τῆς Ἀνάληψης. Θά λειτουργήσῃ ὁ ἴδιος ὁ Πατριάρχης, καὶ θά πάει ὡς ἐκεῖ ψηλά, δέκα ὧρες κακόδρομο, ἀπὸ τὸ μοναστήρι τῆς Λαύρας πεζός, μὲ ὄλα τὰ ἐξήντα χρόνια ποῦ φέρει στὴ ράχη του! Τί ἔξοχο μυαλό! Τί σιδηρένιο κορμί!

Τί δὲ βλέπει κανεὶς ἀπὸ ἐκεῖ ψηλά ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ Ἄθωνα! Δυὸ ἥπειρες: Ἀσία καὶ Εὐρώπη· ἓνα βασίλειο: τὴν Ἑλλάδα· μία ἡγεμονία: τὴ Βουλγαρία· καὶ μία αὐτοκρατορία: τὴν Τουρκία! Ὅλη τὴν ἀνατολικὴ καὶ μεσημβρινὴ Μακεδονία, ὄλα τὰ νησιά, ποῦ πιάνουν ἀπὸ τὴ Χαλκίδα γραμμὴ ὡς τὴ Μιτυλήνη κι' ὡς τὰ στενὰ τῶν Δαρδανελλίων, κι' ὄλες τὲς θησσαλικὲς ἀχτές, τὸν Ὀλυμπο, τὸν Κίσαβο καὶ τὸ Πήλιο.

Εἶναι τόσο ψηλὴ κι' ἀπότομη ἡ κορφή τοῦ Ἄθωνα, ποῦ λησμονάει κανεὶς, βρισκόμενος ἐκεῖ ψηλά, πῶς εἶναι ἄφτερο δίποδο, καὶ τοῦ φαίνεται ὅτι ἔχει φτερὰ καὶ κρέμεται μετέωρος ἀνάμεσα γῆς καὶ οὐρανοῦ!

Ὅταν ἀνέβαινα ψηλά γιόνιζε. Ἦταν Σάββατο ταῦ Πασκαλο-εβδομάδου. Αὐτὸ μ' ἔκανε νὰ μὴ αἰστάνωμαι πολὺ τὸ δρόμο. Νόμιζα ὅτι ἀναιθαίνοντας ψηλά δὲ θά ἔβλεπα τίποτε ἀπὸ τὴ συννεφιά, μὰ ὅταν ἀνέβηκα ψηλά στὴν ἐκκλησιόουλα τοῦ Πατριάρχου τί ἔξοχο θέαμα! Ἡ κορφή ἦταν ἠλιοφώτιστη κι' ἀσύννεφη. Ἐτρέχαν τὰ σύννεφα ἀπὸ κάτω τῆς σὰν δίνες ποταμίσιες. Κάτω χαλοῦσε ὁ Θεὸς τὸν Κόσμο κι' ἐκεῖ ψηλά ἦταν ἠλιος κατάλαμπος. Τὰ σύννεφα ποῦ ἦταν ἀπὸ κάτω μου σχημάτιζαν ἓνα ὄλο μὲ τὴ θάλασσα, κι' ἔτσι ἡ κορφή, ποῦ θρίσκομουν ψηλά μου ὠμοιαζε σὰν ἀερόστατο ἢ σὰν κιβωτός. Ἐτρέχαν στὰ ποδάρια μου μανιωμένα τὰ σύννεφα, σὰν ἀγριεμένα πελώρια κύματα καὶ νόμιζα πῶς ἡ κορφή τοῦ Ἄθωνα ἔτρεχε σὰν παράξενο τρεχαντήρι ψηλά σὲ παράξενη θάλασσα. Ἐκεῖ ποῦ κύτταζα ἐκεῖνο τὸ ἔχταχτο θέαμα βλέπω ἓνα φοβερὸ ἄστραμμα, κι' ἀκούω ἓνα φοβερὸ βρόντο, ποῦ τράνταζε ὄλον τὸν Ἄθωνα. Τρόμαξα στὴν ἰδέα ποῦ μποροῦσε νὰ ξεσυρθῇ ἡ κορφή ποῦ βρίσκομουν καὶ ρέψῃ πρὸς τὸν βυθὸ τῆς θάλασσας. Ἐκεῖνο τὸ ἄστραμμα κι' ἐκεῖνος ὁ φοβερός βρόντος ἦταν μπουμπουναριὰ ἀστροπελεκιοῦ, ποῦ κατασκευάστηκε ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς φύσεως ὡς πενήντα μέτρα κάτω ἀπὸ τὸ σημεῖο ποῦ βρίσκομουν, ἐγώ, τὸ ταπεινὸ ἄφτερο δίποδο!

Ἄφου χόρτασα θέαμα, ἀν μπορῇ κανεὶς νὰ χορτάσῃ τέτοιο θέαμα, κατέβηκα στὸν ἔρημο, ποῦ βρίσκονται οἱ ἀσκητάδες. Εἶχα τοὺς τρεῖς μεγάλους ὄχτροὺς ψηλά μου Πεῖνα κρύο καὶ κούραση. Κατάφυγα ἔς ἓνα σπήλαιο ποῦ ἔβλεπα νὰ βγαίνῃ καπνός. Ἦταν τὸ κατοικειδένος ἀσκητῆ. Μὲ δέχτηκε μὲ σοβαρότητα καὶ μ' ἀγα-

θοσύνη. *Έτσι είναι ὅλοι οἱ ἀσκητάδες. Δὲ γελάει τὸ πρόσωπό τους ποτέ. Δὲ θέλησε νὰ μὲ ρωτήσῃ τίποτε: οὔτε ποιὸς εἶμαι, οὔτε ποῦθε εἶμαι, οὔτε τί θέλω. *Ἄμα κάθισα κοντὰ στὴ φωτιά, μού εἶπε νὰ ἡσυχάσω ὅπως μού ἔρχονταν καλύτερα, κι' ὅτι αὐτὸς θὰ βγῆ νὰ φροντίσῃ γιὰ τροφή. Σὲ μισὴ ὥρα γύρισε πίσω. Εἶχε τὸ σακκούλι του γεμᾶτο χόρτα. Τάβαλε μέσα σ' ἕνα πήλινο ἀγγεῖό, χωρὶς νερό, μὲ λίγο ἀλάτι μοναχὰ κι' ἀναδεύοντάς τα ψηλὰ στὴ φωτιά σὲ λίγη ὥρα τᾶκαν' ἑτοιμὰ γιὰ φαγεῖ. Ψωμί παξιμάδι τοῦ ρούσσικου μοναστηριοῦ καὶ φαγι' λογιῆς λογιῶν χόρτα. Νερὸ στὴ ρεματαριά. Τί νοστιμάδα! Τί γλυκάδα! Θὰ τὴ θυμοῦμαι 'ς ὅλη μου τὴ ζωή.

*Υστερα, πὸ τὸ φαγητό, ποῦ ἄρχισε καὶ τελείωσε μὲ μιὰ ἔξοχη αὐτοσκέδια προσευκὴ πρὸς τὸν Πλάστη, ξαπλωθήκαμαν πασασιᾶς. Λίγα ἐλάτινα φύλλα ἦταν τὸ στρῶμα μας. Σκέπασμα τίποτε. Ἡ ζωηρὴ καὶ ἄγρυπνη φωτιά τὸ ἀναπλήρωνε. Τὸν ἔστρωσα τὸν καλὸ σου τὸν ἀσκητὴ στὴ στιγμὴ στὸ δημοσιογραφικὸ σκαμνί. *Ἀκοῦστε τὴν ἱστορία του μὲ τὰ πλεῖο λίγα λόγια, ποῦ μποροῦσα νὰ μεταχειριστῶ σ' αὐτὴν τὴν περίστασι:

Εἶναι ἔννενηντα χρονῶν. Πατρίδα του εἶναι τὰ Γιανόχωρα. Λέγεται *Ἀνατόλιος. Δέκα πέντε χρονῶν ἦρθε στ' *Ἁγιονόρος, κι' ἀπὸ τότες δὲ ξεμακρύνθηκε διακόσια μέτρα ἀπὸ τὴ σπηλιά του. *Ἐβδομηντα πέντε χρόνια ἀσκηταριό! Ζῆ μὲ χόρτα καὶ μὲ παξιμάδια, ποῦ τοῦ στέλλουν ξεκοπὴ ἀπὸ τὸ ρούσσικο τὸ μοναστήρι, 3—4 ὀκάδες τὴν ἐβδομάδα. *Ὡς μόνο του ἔργο κάνει χουλιάρια, καὶ τὰ στέλνει στὰ μοναστήρια γιὰ νὰ πουλιῶνται. Λάδι δὲν τρώγει ποτέ, οὔτε κρασί πίνει. Κρέας, γάλα, αὐγά κλπ. ἀρτύσιμα δὲν τρώγει, ποῦ δὲν τρώγει. Κι' ὅλα αὐτὰ τὰ κάνει γιὰ νὰ σώσῃ τὴν ψυχὴ του!

Δὲν ξέρεи ἀπὸ σιμὰ τ' ἀτιμόπλοια τί πρᾶμμα εἶναι, καὶ μόνο τὰ βλέπει ἀπὸ μακρῶ, ποῦ σκίζουν τὴ θάλασσα καπνίζοντας. Δὲν ξέρεи τὸν τηλεγράφο, οὔτε τὸν σιδηρόδρομο, καὶ τὸ σπουδαιότερο, λέγει ὅτι ἔχει ξεχάσει τὴ μορφὴ τῆς γυναικός! Εἶναι εἶδος χτηνάνθρωπου, εἶδος τρογλωδύτης λογικός, εἶδος... ξέρω κι' ἐγὼ τί νὰ 'πῶ;

Τὸ πρῶνι ξύπνησα ἐλαφρότατα. Τὸ κρῦο κι' ἡ κούρασι μ' εἶχαν ἀφήσει. Τὸν εὐχαρίστησα, τὸν ἀποχαιρέτησα, ξεκίνησα κ' ἔφυγα. Γευμάτισα σ' ἕνα καλογεροχωρι, τὴν *Ἁγία *Ἄννα, τὸ πλεῖο παράξενο χωριὸ ποῦ μποροῦσα νὰ φανταστῶ, καὶ τὸ βράδου κατάντησα στὸ μοναστήρι τοῦ Γρηγορίου, ποῦ ἔχει γούμενο ἕνα τριπολιτσιώτη Συμεῶν λεγόμενο, ὅπου πέρασα σὰ στὸ ξενοδοχεῖο

τῆς Μεγάλης Βρεττανίας. Ἀπὸ τὴν τρώγλη στὸ παλάτι ! Αὐτὸς ὁ γούμενος Συμεὼν μποροῦσε νὰ δώσῃ τὰ καλλίτερα οἰκονομολογικὰ καὶ διοικητικὰ μαθήματα σ' ὅλους τοὺς ὑπουργοὺς καὶ πρωθυπουργοὺς τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ Κωλέττη καὶ δῶθε !

Χ. ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

Τῷ ΦΙΛΤΑΤῷ ΤΙΜΟΛ. ΑΜΠΕΛΛΑ

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς λατρευτῆς του Ἑλλης

Ὅσο πικρὰ πλανέθηκε ἡ δόλια ἡ ψυχὴ σου
καὶ τοῦρανοῦ τὸ Χερουβείμ τό 'πῆρες παιδί σου.
Γι' αὐτὸ σὰν τῶσφιγγες γλυκὰ-γλυκὰ 'ς τὴν ἀγκαλιά σου
καὶ τὸ θαρροῦσες σπλάγνο σου καὶ αἷμα τῆς καρδιᾶς σου,
ζηλέψαν, πέταξαν κρυφὰ μὲν νύχτα οἱ ἀγγέλοι
καὶ 'πῆραν ἀπ' τὰ χέρια σου τ' ἀδέλφι τους—τὴν Ἑλλη !

Ἀθήναι, Ἰούλιος 1895.

Κ Φ. ΣΚΟΚΟΣ